

Muistio turvallisuussäännösten mukaisista vastuista ajoneuvonosturialalla

VnA 205/2009

Rakennustyön turvallisuudesta annetun asetuksen (VnA 205/2009) mukaan rakennuttajalla, päätoteuttajalla ja yksittäisellä aliurakoitsijalla on paljon vastuuta. Näitä ei voida sopimuksin siirtää toiselle osapuolelle. Keskeisimmät vastuut, jotka liittyvät esimerkiksi aliurakointina suoritettavaan ajoneuvonosturin vuokraamiseen:

- Rakennushankkeessa on rakennuttajan, suunnittelijan, työnantajan ja itsenäisen työsuorittajan yhdessä ja kunkin osaltaan huolehdittava siitä, ettei työstä aiheutu vaaraa työmaalla työskenteleville eikä muille työn vaikutuspiirissä oleville henkilöille.
- Päätoteuttajan on huolehdittava perehdyttämällä ja opastamalla siitä, että kaikilla yhteisen rakennustyömaan työntekijöillä on riittävät tiedot turvallisesta työskentelystä ja että he tuntevat kyseessä olevan rakennustyömaan vaara- ja haittatekijät sekä niiden poistamiseen tarvittavat toimenpiteet. → **PEREHDYTYS+KULKULUPA**
- **Rakennuttajan** on nimettävä jokaiseen rakennushankkeeseen hankkeen vaativuutta vastaava pätevä turvallisuuskoordinaattori.
- Rakennuttajan on nimettävä yhteiselle rakennustyömaalle päätoteuttaja.
- Rakennuttajan on huolehdittava, että rakennushanketta suunniteltaessa ja valmisteltaessa suunnittelussa otetaan huomioon rakennustyön toteuttaminen siten, että työ voidaan tehdä turvallisesti ja aiheuttamatta haittaa työntekijöiden terveydelle.
- Rakennuttajan on huolehdittava, että vaarojen ja haittojen ennaltaehkäisy otetaan huomioon suunniteltaessa töiden ja työvaiheiden ajoitusta, kestoa ja niiden yhteensovittamista.
- Rakennuttajan on laadittava rakentamisen suunnittelua ja valmistelua varten **turvallisuusasiakirja** sekä rakennustyön toteutusta varten **kirjalliset turvallisuussäännöt**.
- Rakennuttajan on laadittava työmaata koskevat **kirjalliset menettelyohjeet**, jotka sisältävät mm. töiden ajoituksen, erityisiä työmenetelmiä koskevat vaatimukset, aliurakoinnin järjestämisen menettelyt.
- Rakennuttajan on pidettävä em. asiakirjojen tiedot ajan tasalla. Rakennuttajan on varmistettava, että päätoteuttaja on tehnyt alla mainitut suunnitelmat.
- **Päätoteuttajan** on esitettävä rakennuttajalle tässä pykälässä tarkoitetut rakennustöiden **työturvallisuutta koskevat suunnitelmat**.
- Päätoteuttajan on tehtävä ennen rakennustöiden aloittamista kirjallisesti työturvallisuutta koskevat suunnitelmat, joiden mukaan työt, työvaiheet ja niiden ajoitus järjestetään mahdollisimman turvallisiksi. Tällöin päätoteuttajan on riittävän järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava työmaan yleisistä työtehtävistä, työolosuhteista ja työympäristöstä aiheutuvat rakennustyön vaara- ja haittatekijät. Vaara- ja haittatekijät on poistettava asianmukaisesti.
- Päätoteuttajan on otettava huomioon rakennuttajan turvallisuusasiakirjan tiedot sekä esitettävä rakennuttajalle turvallisuusasiakirjaan tarpeelliset muutokset.
- Suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota ainakin seuraaviin seikkoihin:
 - 1) työmaan järjestelyt sekä hyvän järjestyksen ylläpito työpisteissä ja materiaalien käsittelyssä eri rakennusvaiheissa; 3) maapohjan kantavuus ja kaivantojen tuenta; 5) työmenetelmät; 6) koneiden ja laitteiden käyttö; 7) nostotyöt ja siirrot;
- Päätoteuttajan on esitettävä rakennuttajalle tässä pykälässä tarkoitetut **rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelmat**.

- Päätoimeksiantajan on tehtävä kirjallinen rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma. Päätoimeksiantajan on riittävän järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava kyseessä olevan työmaa-alueen yleiseen järjestelyyn, toteutukseen ja käyttöön liittyvät vaara- ja haittatekijät. Tällöin on otettava huomioon myös rakennuttajan turvallisuusasiakirjan tiedot. Vaara- ja haittatekijät on poistettava asianmukaisesti sekä milloin niitä ei voida poistaa, arvioitava niiden merkitys työmaalla työskentelevien ja muille työn vaikutuspiirissä olevien turvallisuudelle ja terveydelle.
- Rakennustyömaa-alueen käytön suunnittelussa on kiinnitettävä erityistä huomiota tapaturmavaaran ja terveyden haitan poistamisessa ja vähentämisessä ainakin seuraaviin seikkoihin:
 - 1) toimisto-, henkilöstö- ja varastotilojen määrä ja sijainti; 2) nostureiden, koneiden ja laitteiden sijoitus; 5) elementtirakentamisessa nostureiden nostopaikkojen perustus ja maapohjan vahvistus, nostureiden nostosäteet ja -kapasiteetit, nosturinkuljettajien mahdollisimman esteetön näköyhteys elementtivarastoon ja asennuskohteeseen.
- Päätoimeksiantajan on huolehdittava turvallisuuden ja terveyden kannalta tarpeellisesta työmaan yleisjohtosta ja osapuolten välisen yhteistoiminnan ja tiedonkulun järjestämisestä, toimintojen yhteensovittamisesta sekä työmaa-alueen yleisestä siisteydestä ja järjestyksestä.
- Edellä 1 momentissa tarkoitettuja tehtäviä johtamaan on päätoimeksiantajan nimettävä työmaata varten pätevä vastuuhenkilö ja hänelle tarvittaessa sijainen. Jokaisen työnantajan on nimettävä teettämänsä työn johtoa ja valvontaa varten siihen pätevä ja vastuunalainen henkilö.
- Päätoimeksiantajan on:
 - 1) täytöntöönpantava, toteutettava ja seurattava 10 ja 11 §:ssä edellytetystä suunnittelusta johtuvat toimenpiteet; 2) pidettävä ajan tasalla 10 ja 11 §:ssä tarkoitetut suunnitelmat työnantajien ja itsenäisten työnsuorittajien antamien tietojen pohjalta yhteisellä rakennustyömaalla; 3) huolehdittava työnantajien ja itsenäisten työnsuorittajien tehtäväjaosta ja yhteistoiminnasta työntekijöiden turvallisuutta ja terveyttä uhkaavien vaarojen estämisessä ja mahdollisista vaaroista tiedottamisessa yhteisellä rakennustyömaalla.
- Työnantajan ja itsenäisen työnsuorittajan on noudatettava päätoimeksiantajan antamia yhteistä rakennustyömaata koskevia turvallisuusohjeita. Päätoimeksiantajan, työnantajan ja itsenäisen työnsuorittajan on kunkin osaltaan ja yhteistyössä keskenään huolehdittava turvallisuuteen vaikuttavien tietojen antamisesta ja tiedon kulusta yhteisellä rakennustyömaalla.
- Päätoimeksiantajan on jatkuvasti tarkkailtava työpaikalla toimivien työnantajien ja itsenäisten työnsuorittajien toimintoja ja niiden yhteensovittamista, velvoitteiden täytöntöönpanoa, työturvallisuuden tilaa ja työtapojen turvallisuutta. Tällöin päätoimeksiantajan on tarkkailtava toteutettujen toimenpiteiden vaikutusta työn turvallisuuteen ja terveellisyteen sekä toteutettava tarvittavat tuloksellisemmat turvallisuustoimenpiteet.
- Rakennustyössä käytettävien koneiden, nostureiden ja muiden nostolaitteiden, nostoapuvälineiden, telineiden, siirrettävien muottien, väliaikaisten tukien, henkilönsuojainten ja muiden laitteiden rakenne ja kunto on rakennustyömaalla todettava käyttötarkoitukseen sopiviksi ja niitä koskevien vaatimusten mukaisiksi.
- Sen lisäksi, mitä nosturien tarkastuksista säädetään työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta annetussa valtioneuvoston asetuksessa ([403/2008](#)), on nostolaitteet ja -apuvälineet tarkastettava työpaikalla ennen niiden käyttöönottoa.
- Rakennustyömaalla on työn aikana ainakin kerran viikossa, suoritettavissa kunnossapitotarkastuksissa tarkastettava muun muassa työmaan ja työkohteiden yleisjärjestys, putoamissuojaus, valaistus, rakennustyön aikainen sähköistys, nosturit, henkilönostimet ja muut nostolaitteet, nostoapuvälineet.

- Nosturin ja muun nostolaitteen käyttäjän on päivittäin sekä tarvittaessa muulloinkin ennen työn alkua kokeiltava laitteen toiminta ja varmistauduttava varsinkin kylmänä ja sateisena aikana koekäyttöön jarrujen ja turvalaitteiden toiminnasta. Ajoneuvo- tai kuormaustosturia käytettäessä on erityisesti tarkastettava perustaminen.
- Työmaan vastuuhenkilön tai tämän tehtävään määräämän henkilön on tehtävä tarkastukset ja työmaan työntekijöiden keskuudestaan valitsemalle edustajalle on varattava tilaisuus olla siinä mukana. Nosturin tarkastuksessa on sen käyttäjän oltava mukana.
- Kun kysymys on torninosturin, henkilökuljetukseen käytettävän rakennushissin tai niihin verrattavan nostolaitteen käyttöönotosta, niin pätevän henkilön tulee tehdä tarkastus.
- Edellä mainituista tarkastuksista on pidettävä pöytäkirjaa tai muuta tallennetta, johon on merkittävä toimintaan osallistuneet, tarkastuskohteet, mahdolliset huomautukset, ja milloin esitetyt korjaukset on tehty.
- Tarkastuksissa todetut, työturvallisuutta vaarantavat viat on korjattava välittömästi ja aina ennen koneen, laitteen tai työvälineen käyttöönottamista.

Käyttöasetuksen (403/2008) mukaan

- Nosturin tulee olla, nostotarve huomioon ottaen, suoritusarvoiltaan riittävä ja muutenkin käyttötarkoitukseen sopiva,
- Käyttökohteiden ja -olosuhteiden tulee vastata nosturin suunnitteluperusteita,
- Nosturin sijoituksessa ja työalueen näkyvyydessä on otettava huomioon turvallisen käytön asettamat vaatimukset,
- Käyttäjän/kuljettajan saatavilla on oltava ja jatkuvasti pidettävä ajan tasalla nosturin suomen- ja tarvittaessa ruotsinkieliset käyttö-, huolto- ja tarkastusohjeet sekä tarvittaessa asennus-, purku- ja kuljetusohjeet,
- Sallittua kuormitusta ei saa ylittää ja taakan teossa on noudatettava huolellisuutta taakan putoamisen tai hajoamisen estämiseksi,
- Nosturissa on oltava asianmukainen ja toimiva ylikuorman estolaite ja tarvittaessa muita kuormitustilan valvontalaitteita. Jos ylikuormittamisesta aiheutuvia vaaroja ei voida muutoin poistaa, tulee nosturi, jonka suurin sallittu kuormitus on vähintään 1 000 kg tai jonka kaatumismomentti on vähintään 40 000 Nm, varustaa vaaratilanteiden syntymisen estävällä ylikuormituksen estolaitteella.
- Nosturin käytössä on noudatettava erityistä varovaisuutta ja huolellisuutta; on otettava huomioon olosuhteiden, esimerkiksi tuulen ja lämpötilan vaikutus,
- Nosturin käyttö on keskeytettävä, jos sääolosuhteet huonontuvat siten, että nosturin käytön turvallisuus vaarantuu.
- Nosturin käyttäjän on havaitessaan nosturissa turvallisuutta vaarantavia vikoja tai puutteita ilmoitettava niistä työnantajalle.

KÄYTTÖÖNOTTO- JA MÄÄRÄAIKAISTARKASTUKSET SEKÄ KUNNONVALVONTAJÄRJESTELMÄ

Nosturia ei saa käyttää, jos tarkastuksia ei ole asianmukaisesti suoritettu.

Nosturiyrittäjä vastaa seuraavista tarkastuksista:

Käyttöönottotarkastus

Käyttöönottotarkastus on tehtävä ennen nosturin ensimmäistä tai turvallisuuden kannalta merkittävän muutoksen tai uuteen paikkaan asentamisen jälkeistä käyttöönottoa tai jos laite otetaan uudelleen käyttöön sen oltua pitkään käyttämättömänä. Käyttöönottotarkastuksessa varmistetaan, että nosturi on asennettu ohjeiden mukaisesti oikein ottaen huomioon työvälineen käyttötarkoitus, sen kulkuteiden ja hoitotasojen asianmukaisuus sekä hallinta- ja turvalaitteiden oikea toiminta. Nostolaitteelle on lisäksi tarvittaessa tehtävä rakenteiden lujisuuden ja vakavuuden varmistamiseksi koekuormitus.

Määräaikaistarkastus

Määräaikaistarkastus on tehtävä vuoden välein ensimmäisen käyttöönottotarkastuksen jälkeen tai, jollei nosturille ole tehtävä käyttöönottotarkastusta, vuoden välein siitä ajankohdasta, kun työnantaja otti työväliseen käyttöön. Torninostureilla tarkastusväli on kuitenkin kaksi vuotta.

Perusteellinen määräaikaistarkastus

Määräaikaistarkastuksen lisäksi nostolaitteelle on tehtävä perusteellinen määräaikaistarkastus lähestyttäessä valmistajan määrittämiä nostolaitteen suunnittelurajoja, tai elleivät nämä ole tiedossa, viimeistään 10 vuoden kuluessa ensimmäisestä käyttöönotosta.

Määräaikaistarkastukset kunnonvalvontajärjestelmän osana

Työnantaja voi korvata määräaikaistarkastukset asiantuntijayhteisön hyväksymällä kunnonvalvontajärjestelmällä, jos se vaikutukseltaan vastaa määräaikaistarkastuksia. Asiantuntijayhteisön on arvioitava vähintään kolmen vuoden välein kunnonvalvontajärjestelmän toimivuutta. Kunnonvalvontajärjestelmästä on tehtävä kirjallinen kuvaus, joka on oltava työpaikalla nähtävissä.

Tarkastuspöytäkirja ja tarkastusmerkintä

Tarkastuksista on pidettävä pöytäkirjaa, josta ilmenee tarkastuksen kulku. Sen tulee sisältää havainnot työväliseen turvallisuuteen vaikuttavista vioista ja puutteellisuuksista sekä niiden korjaamiseksi ja poistamiseksi annetut tarpeelliset ohjeet. Lisäksi sen tulee sisältää tarkastajan arvio siitä, koska seuraava määräaikaistarkastus tai perusteellinen määräaikaistarkastus on tehtävä ja mitä siinä pitää erityisesti selvittää. Pöytäkirjaan tulee merkitä viimeisen perusteellisen tarkastuksen päivämäärä. Pöytäkirjat on säilytettävä työväliseen käyttöänsä ajan. Viimeinen pöytäkirja on oltava työpaikalla saatavana. Tarkastuksesta tai kunnonvalvontajärjestelmästä on tehtävä merkintä työväliseen.

Ammattitutkinto

Ajoneuvonosturin kuljettajalla on oltava asianmukainen alan ammattitutkinto, josta on osoituksena tutkintotodistus tai sen soveltuva osa. Tutkinnosta on oltava osoituksena tutkintotodistus.

Ajoneuvonosturin vuokraamisen yleiset ehdot 1.10.2009

Vuokrausehtojen mukaan keskeisimmät vastuut, jotka seuraavat rakennustyön turvallisuudesta annettua asetusta, ovat:

- Tilaja vastaa noston suunnittelusta ja työnjohdosta
- Vuokralleantaja vastaa siitä, että nosturi on kaikin puolin kunnossa ja sitä käyttää ammattitaitoinen kuljettaja turvallisesti tilaajan työnjohdon ohjeiden mukaisesti.
- Vuokrausehdoissa on asetettu tilaajalle vastuu nostotyön suunnittelusta ja työnjohdosta.
- Tilajan on nimettävä nostotyön johtaja. Vaativat nostot on suunniteltava ja esitettävä kirjallisesti. Tilaja vastaa siitä, että paino ja muut vastaavat nostosuunnitelman ja turvallisen noston kannalta tärkeät tiedot ovat oikeita ja sopijapuolten tiedossa.
- Tilaja vastaa, että taakka ja kiinnityspisteet kestävät noston eikä taakassa ole noston aikana nostovälineitä vahingoittavaa ominaisuutta.
- Tilaja vastaa myös siitä, että maapohjan kantavuus, tasaisuus ja liukkaudentorjunta on riittävä nostopaikalla, työmaa-alueella ja käytettävillä teillä.
- Tilajan tulee ennen työn aloittamista tai työn kestäessä riittävän ajoissa etukäteen poistaa tai suojata johdot, kaapelit, putkistot ja vastaavat tai merkitä niiden sijainnit.
- Nosturinkuljettajan on vuokrausehtojen mukaan työssään noudatettava tilaajan työnjohdon antamia määräyksiä ja ohjeita.
- Nosturinkuljettajan osallistuminen tilaajan velvollisuutena oleviin toimiin ei vähennä tilaajan vastuuta, vaan nosturinkuljettaja toimii tällöin tilaajan lukuun ja vastuulla.
- Nosturinkuljettajan on suoritettava työnsä ammattitaitoisesti ja huolellisesti sekä työturvallisuusmääräysten mukaisesti.